

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Siyasal ortamda yaşanan son gelişmeler Türkiye'nin yeni bir oluşumun eşiğinde durduğunu göstermektedir. Bütünü itibariyle bakıldığında şöyle bazı genellemelere gidilebilir.

1. Sağı da solu da kapsayacak bir genel olgu, partilerin konumuyla ilgilidir. 1980 sonrasında oluşmaya başlayan ANAP ve DSP buldukları siyasal alanda yavaş yavaş öne çıkmaya başlamıştır. Bir başka deyişle, bu alanın 'geleneksel' iki temsilcisi olan CHP ve DYP gerilemekte, buna mukabil 1980 sonrasında oluşturduğu iki partinin temsil gücü artmaktadır. Belki ANAP açısından bu durumun irdelenecek fazla bir yanı yoktur. DYP'nin malum yetersizlikleri nedeniyle bir ölçüye kadar çözülmesi bu siyasal partiyi güçlendirmiştir. Söylenilecek tek şey, bundan sonraki ANAP'ın 1983 - 1993 arasındaki ANAP olup olamayacağıdır. O da, bu partinin ideolojik yönelimiyle ilgili bir sorundur. Özellikle modernleşmenin dinamikleri etrafında takınacağı tavır bu partinin bundan

Son durumun yorumu

sonraki niteliğini daha da önemli hale getirecektir.

2. Sağ, yeni bir lider arayışını da yavaş yavaş gündeme getirmektedir. Başbakan seçimi etrafında sürdürülen tartışmalar bu durumu büsbütün su yüzüne çıkarmıştır. Son iki yılda DYP'nin yeni bir oluşuma doğru çözülmesi için bulunan isimler ve meydana getirilen oluşumlar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Şimdi o süreci başlatacak yeni bir arayış belli bir kristalizasyona ulaşmıştır. Sonucun ne olacağını söylemek güçtür. Fakat, bir kavşakta durulduğu bellidir. Bir yanda ANAP'la DYP'den çözülecek kesimin birleşmesiyle oluşacak bir genel taban, öte yanda DYP ve ondan kopacak kesim arasında sürdürülen zıtlık vardır. Bugüne kadar daha çok ikinci yol denenmiştir. Şimdi, ilk seçeneğin gündeme getirilmesi ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bu, birleşik ve daha geniş tabanlı bir sağ oluşturma yönünden önemli bir adım olarak kaydedilmelidir.

3. Asıl ilginç olan solun halidir. Solda CHP yerini yavaş yavaş DSP'ye bırakmaktadır. Fakat, DSP'nin bir sol parti olup olmadığı da cevabı her geçen gün biraz daha bulanıklaşan bir soruya dönüşmektedir. Öyle görünüyor ki, bu parti ANAP'la bir seçim ittifakını bile deneyebilecek bir noktadadır. 28 Şubat sürecinin bütün temel değerlerini benimseyen, varolan

koşullara en küçük bir eleştiri yöneltmeyen ve sistemi içinden kavrayan bu partinin solda etkinlik kazanması bu siyasetin iç dinamiklerinin nerede tıkandığını göstermesi yönünden de ilginçtir. Anlaşılan, salt geleneksel cumhuriyetçi-Kemalist ilkelere bağlanmış bir sol söylem yeni kitle kazanmak bir yana varolan kadroları korumaya da yetmemektedir. Öte yandan, 1980 sonrasında değişen sosyolojinin henüz ayrıntılı bir çözümlemesinin yapılmamış olması siyasal davranışı, özellikle sol yönünden büsbütün belirsiz bırakmaktadır. Buradaki sorun, sisteme yöneltilecek eleştirinin hangi kavramları içermesi gerektiğidir. O anlamda 1970'lerin demokratik solculuğu da artık çözüm değildir.

4. Bütün bunlar Türkiye siyasetinde ciddi bir liberal merkez sağ ihtiyacının gündeme oturduğunu göstermektedir. İlginç olan 28 Şubat talepleriyle özdeşleşmiş kanatların önümüzdeki seçimde toplumdan alacağı tepkidir. Bu önemli bir sorudur. Çünkü, Türkiye'nin yakından tanıdığı 12 Mart modellerinin FP ve benzeri eğilimlerle mi aşılacağı yoksa Türkiye'nin o yaklaşımı da mı artık göstermeyeceği sorularına verilecek yanıt siyasetin bundan sonrasını çok değil seçim yapılsa dört ay içinde gösterecektir.